

Universiteit Utrecht

Politieke Participatie van Lager Opgeleide en Kwetsbare Jongeren

Julia van Engelen

Universiteit Utrecht

27 juni 2016

Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken

3976335

julia.vanengelen@hotmail.com

Samenvatting

Het doel van het huidige onderzoek was aanbevelingen doen over hoe een meer heterogene groep jongeren betrokken raakt bij de vorming van jeugdbeleid. Het huidige onderzoek bestond uit drie delen: een online vragenlijst, interviews en een workshop. De vragenlijst is afgenomen bij jongeren die MBO-onderwijs volgden. Interviews zijn afgenomen bij zwerfjongeren en de workshop is gegeven aan studenten zonder startkwalificatie. Er zijn twee vormen van participatie meegenomen: openbaar en verborgen. Er is gekeken of voordelen inzien van participatie, negatieve attitudes en informeel sociaal kapitaal invloed hebben op beide vormen van participatie. Daarnaast werd gekeken naar persoonlijke motieven die jongeren konden hebben om niet of wel te participeren. Uit de resultaten van de vragenlijst is gebleken dat een hoger onderwijsniveau de kans vergroot op openbare participatie. Mate van voordelen inzien had invloed op beide vormen van participatie; hoe meer voordelen men inzag, hoe meer men participeerde. Hoe meer negatieve attitudes een jongere had, hoe minder hij of zij verborgen participeerde. Daarnaast was er sprake van meer verborgen participatie bij een groter informeel sociaal kapitaal. Uit de kwalitatieve resultaten bleek dat jongeren niet politiek participeren, omdat ze het niet interessant vinden. Ze vinden echter wel dat het hun recht is om hun mening te uiten. Daarnaast willen jongeren meer gelegenheden en informatie hebben om te kunnen participeren. Daarbij moet de beleidsmaker de negatieve attitudes over de politiek en samenleving wegnemen door transparant en betrouwbaar te handelen, en de mening van jongeren ook daadwerkelijk meenemen bij de vorming van beleid.

Keywords: jeugdparticipatie, beleidsmaker, Nederland, kwetsbare jongeren

Abstract

The goal of the current study was to provide insight into how a more diverse group of young people can be involved in the process of decision-making. The current study consisted of three parts: an online questionnaire, interviews and a workshop. The questionnaire was completed by low-educated youth. The population of the interviews consisted of homeless youth and the workshop was given to students without basic qualification. There were two forms of political participation: public and hidden. The current study examined whether seeing benefits of participation, the extent of negative attitudes about politics and society and informal social capital influenced the extent of political participation. In addition, personal motives for non-participation and participation were investigated. Results showed that a higher education level increased the chance of public participation. Seeing benefits had influence on both forms of political participation; seeing more benefits, leads to more participation. More negative attitudes decreased hidden participation and informal social capital increased hidden participation. Qualitative results showed that being not interested in politics is the main reason for non-participation. Youth do think that it is their right to give their opinion. Moreover, disadvantaged youth need more opportunities and more information (knowledge) before they have the feeling they are able to participate. Furthermore, policymakers need to take away the negative attitudes by acting transparently, being reliable, and actually take account of the opinion of youth.

Keywords: youth participation, policymaker, the Netherlands, disadvantaged youth

Politieke Participatie van Lager Opgeleide en Kwetsbare Jongeren

Afgelopen jaar sprak de Verenigde Naties Nederland aan op het naleven van het Kinderrechtenverdrag, waaronder op de beperkte aandacht voor jeugdparticipatie (De Kinderombudsman, 2015). Het kinderrechtenverdrag beschrijft dat ieder kind het recht heeft op participatie (Checkoway, 2010; Head, 2010; Shier, 2001). Naast dat ieder kind recht heeft op participatie, leidt jeugdparticipatie tot effectievere programma's en beleid en beïnvloedt het positief de ontwikkeling en het welzijn van jongeren (Head, 2010; Vandenbroucke et al., 2010). Ook zorgt jeugdparticipatie voor meer actieve burgers, wat bijdraagt aan een meer sociale en democratische samenleving (Head, 2010; Save the Children, n.d.; Vandenbroucke et al., 2010). Jeugdparticipatie behoort dus hoog op de politieke agenda te staan (Shier, 2001). Gemeenten zijn verplicht om de mening van jongeren te raadplegen bij het opstellen van beleid, maar in de praktijk komt het meestal slechts neer op het online versturen van een vragenlijst (Marja Valkenstijn NJI, persoonlijke communicatie, 14 januari 2016). Daarnaast is slechts in enkele gevallen duidelijk wat er nu precies met de inbreng van jongeren wordt gedaan (Marja Valkenstijn NJI, persoonlijke communicatie, 14 januari 2016).

Jeugdparticipatie komt dus in de praktijk nog niet echt van de grond.

Er zijn vele onderzoeken over de effecten van participatie, evaluatie methoden en effectieve strategieën van jongerenparticipatie (Checkoway, 2010). Er is echter minder bekend over het feit dat de actieve jongeren een kleine, homogene groep vormen en hoe dit te voorkomen is. Met name de kwetsbare jongeren, zoals jongeren zonder startkwalificatie, worden niet betrokken bij de vorming van beleid (Checkoway, 2010; bijeenkomst met Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), persoonlijke communicatie 4 februari 2016; Vermeulen & Teller, 2010). Daardoor sluit beleid dat men voor deze doelgroep ontwikkelt niet aan bij de behoeften van de jongeren en is het beleid daardoor minder effectief (Vermeulen & Teller, 2010; Kinderombudsman, 2015). De meeste wetenschappelijke artikelen stellen dat er meer verschillende jongeren vertegenwoordigd moeten worden binnen jeugdparticipatie. Deze artikelen gaan echter niet in op het feit waarom jongeren niet participeren en hoe men bewerkstelligt, dat zij wel actief betrokken raken (O'Toole, Lister, Marsh, Jones & McDonagh, 2003). Er is dus behoefte aan kennis over hoe men een meer diverse groep jongeren kan betrekken bij de politiek en de vorming van beleid. Het huidige onderzoek is ingegaan op persoonlijke motieven en achtergrondfactoren die lager opgeleide en kwetsbare jongeren hebben om wel of niet te participeren. Op deze manier kan een meer heterogene groep jongeren aangesproken worden voor jeugdparticipatie.

Politieke participatie

Participatie gaat over het uiten van behoeften en meningen om zo invloed uit te kunnen oefenen op beslissingen die direct dan wel indirect invloed hebben om de leefomgeving (Checkoway en Gutierrez, 2006; Checkoway, 2010; Save the Children, 2005; Vandenbroucke et al., 2010). Er bestaan verschillende vormen van participatie, zoals sociale participatie en politieke participatie (McBride, Sherraden & Pritzker, 2006; Vandenbroucke et al., 2010). Het huidige onderzoek richt zich specifiek op politieke participatie. Politieke participatie gaat om het deelnemen aan politieke activiteiten om zo invloed uit te oefenen op de machthebbende (McBride et al., 2006).

De literatuur laat tegengestelde resultaten zien op het gebied van politieke participatie van jongeren. Uit grootschalige kwantitatieve onderzoeken blijkt dat jongeren minder politiek betrokken zijn en dus minder participeren (Henn, Weinstein & Forrest, 2005; Henn, Weinstein & Wring, 2002; Teney & Hanquinet, 2012). Naast de grootschalige kwantitatieve onderzoeken zijn er echter ook verschillende kwalitatieve onderzoeken die uitwijzen dat jongeren wel degelijk gemotiveerd zijn om zich in te zetten voor medeburgers en de samenleving en geïnteresseerd zijn in politieke onderwerpen (Henn et al., 2005; Henn et al., 2002; O'Toole et al., 2003; Teney & Hanquinet, 2012). Er is dus behoefte aan onderzoek dat kwantitatieve en kwalitatieve methoden combineert om zo tot een meer diepgaand inzicht te komen over politieke participatie van jongeren.

Ekman en Amna (2009) construeerden een multidimensionaal begrip van politieke participatie. Ze onderscheidden drie dimensies van politieke participatie. De eerste dimensie was openbare participatie. Dit omvat formele politieke activiteiten, zoals stemmen en lid zijn van een politieke partij, en activisme (legaal en illegaal), zoals deelnemen aan demonstraties en boycotten. Daarnaast bestond politieke participatie ook uit verborgen participatie. Dit waren alle gedragingen en vormen van betrokkenheid die bijdragen aan mogelijke openbare participatie, zoals het op de hoogte zijn van nieuws en actief zijn binnen een gemeenschap. De laatste dimensie van politieke participatie was non-participatie. Dit kon zowel actief als passief, waarbij actief ging om het bewust vermijden van politiek en afgunst ervaren tegenover de politiek en passief om het niet geïnteresseerd zijn (Ekman & Amna, 2009; Teney & Hanquinet, 2012). Het huidige onderzoek maakt gebruik van deze drie dimensies om de politieke participatie van jongeren te onderzoeken, waarbij verborgen participatie en non-participatie zijn samengevoegd tot een dimensie.

Lager opgeleide en kwetsbare jongeren

Het huidige onderzoek richt zich op een specifieke groep jongeren, namelijk jongeren die een vergrote kans hebben op non-participatie. Er wordt deels uitgegaan van de leeftijdsklasse voor jongeren van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), namelijk 15 tot en met 25 jaar (<http://jeugdmonitor.cbs.nl/nl-nl/indicatoren/jongeren-en-gezin/jongeren/>). Aangezien het huidige onderzoek gaat over politieke participatie ligt de ondergrens echter op 18 jaar, omdat jongeren dan stemgerechtigd zijn. Het huidige onderzoek richt zich ten eerste op jongeren die MBO-onderwijs volgen. Uit verschillende statistieken van het CBS blijkt namelijk dat mensen binnen dit opleidingsniveau minder politiek participeren en negatiever staan tegenover politiek, dan mensen met een hoger opleidingsniveau (CBS, 2006; CBS, 2009; CBS, 2013). Ook uit het onderzoek van Steketee (2005) blijkt dat er extra aandacht nodig is voor lager opgeleiden, omdat hun participatieniveau laag is. Daarnaast zijn er verschillende bronnen die stellen dat opleidingsniveau een positief effect heeft op de mate van politieke participatie (Galston, 2001; Kam & Palmer, 2008). Dus, hoe minder onderwijs gevolgd is, hoe minder politieke participatie. Het is dus van belang om onderzoek te doen naar politieke participatie bij deze doelgroep. Ten tweede focust het huidige onderzoek zich op kwetsbare jongeren binnen de samenleving. Dit zijn jongeren die om verschillende redenen een maatschappelijke achterstand hebben (Bakket et al., 1999). Dit kan zijn door het ontbreken van een startkwalificatie (HAVO- of MBO-2 diploma) of geen werk of onderdak hebben.

Factoren politieke participatie

Er zijn verschillende factoren die de mate van politieke participatie beïnvloeden (Checkoway, 2010; Henn et al., 2005; Lopes, Benton & Cleaver, 2009; O'Toole et al., 2003; Vermeulen & Teller, 2010). Het huidige onderzoek gaat in op waarom deze factoren met name gelden voor de specifieke doelgroep.

De rationele actor theorie stelt dat elk individu de voor- en nadelen van bepaald gedrag analyseert, voordat men daadwerkelijk handelt. Als jongeren dus een groot voordeel inzien van politieke participatie, zijn zij sneller geneigd om mee te doen. Dit is een belangrijke voorspeller van politieke participatie, binnen het onderzoek van Lopes et al. (2009). Het belang van de *'what's in it for me'*-vraag is tevens sterk benadrukt tijdens de gesprekken met Scarlett Braat en Cilia Daemen van de Nederlandse Jeugd Raad (NJR), (persoonlijke communicatie, 14 maart 2016; 19 februari 2016). Daarnaast stelt Steketee (2005) dat participatie leidt tot participatie: als een jongere eenmaal betrokken is, breidt dit zich verder uit naar andere manieren om te participeren. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat een

betrokken jongere, de voordelen ervaart van participatie, wat leidt tot meer participatie (Steketee, 2005). De doelgroep van dit onderzoek heeft een vergrote kans om niet te participeren en zal dus minder voordelen inzien van participatie. De verwachting binnen het huidige onderzoek is dat hoe minder voordelen jongeren inzien van politieke participatie, hoe minder zij participeren.

Het rechtvaardigheidsmodel stelt dat de attitudes die mensen hebben over het politieke systeem en de samenleving bepalen of iemand gemotiveerd raakt voor politieke participatie (Lopes et al., 2009). Uit het onderzoek van Henn et al. (2002) blijkt dat jongeren niet deelnemen aan formele politieke activiteiten, omdat zij geen vertrouwen meer hebben in de politiek en cynisch aankijken tegen beloften van politici (Henn et al., 2002). Daarnaast heeft 82% van de jongeren niet het idee dat ze invloed kunnen uitoefenen op de politiek (Henn et al., 2005). Bovens en Wille (2010) stellen dat burgers met een lager opleidingsniveau vaker negatieve attitudes over de politiek en de samenleving hebben dan hoger opgeleide burgers. Jongeren uit lagere sociale milieus hebben weinig vertrouwen in de overheid en politici en niet het idee hebben dat zij invloed kunnen uitoefenen op besluiten die hen aangaan (Henn et al., 2005; CBS, 2015). De onderzoeken van O'Toole et al. (2003) en Stanton-Salazar (2011) ondersteunen dit. Een verklaring voor het hebben van negatieve attitudes is dat jongeren, en met name kwetsbare jongeren en jongeren met een lager opleidingsniveau, zich niet kunnen identificeren met politici, die vaak uit een ander milieu komen dan zichzelf (Bovens & Wille, 2010; Teney & Hanquinet, 2012). Binnen het huidige onderzoek, verwacht men dan ook dat hoe meer negatieve attitudes jongeren hebben over de politiek en de samenleving, hoe minder zij politiek participeren.

Er zijn ook sociale en institutionele factoren aan te wijzen die verklaren waarom jongeren wel of niet participeren (Lopes et al., 2009). Het gaat dan om welke bronnen jongeren tot hun beschikking hebben die mogelijkheden creëren om politiek te participeren, zoals onderwijs en sociaaleconomische status. Sociaal kapitaal omvat grotendeels deze factoren. Dit is het totaal aan sociale hulpmiddelen die een burger kunnen helpen hun weg te vinden binnen de samenleving (Bourdieu, 1986; Jarret, Sullivan & Watkins, 2005). Deze sociale hulpmiddelen zijn stabiele, wederkerige relaties die samen een netwerk vormen. Dit netwerk biedt een vangnet wanneer ondersteuning nodig is en toegang tot bepaalde hulpbronnen (Bourdieu, 1986; Teney & Hanquinet, 2012). Het gaat om onderdeel zijn van een groep binnen de samenleving (Bourdieu, 1986). Sociaal kapitaal wordt bepaald door iemands positie in de samenleving, want deze positie bepaalt namelijk de mate van toegang tot bepaalde relaties en hulpbronnen (Bourdieu, 1986; Teney & Hanquinet, 2012). Sociaal

kapitaal kan op verschillende manieren zijn opgebouwd, bijvoorbeeld uit formele relaties, als lidmaatschap bij verenigingen en de kerk, en uit informele relaties tussen vrienden en familie (Schmeets & Van Beuningen, 2014; Teney & Hanquinet, 2012). Teney en Hanquinet (2012) beschrijven dat het sociaal kapitaal van mensen uit een lager sociaal milieu vaker bestaat uit informele relaties, in tegenstelling tot mensen uit een hoog sociaal milieu wiens sociaal kapitaal gevormd is door formele relaties. Daarnaast blijkt dat hoe hoger het opleidingsniveau van een burger, hoe meer sociaal kapitaal een burger heeft (Schmeets & Van Beuningen, 2014; Jarret et al. 2005). Dat zou dus kunnen betekenen dat de jongeren uit het huidige onderzoek minder sociaal kapitaal hebben of een sociaal kapitaal hebben bestaande uit informele relaties.

Er lijkt een verband te zijn tussen een sociaal kapitaal en politieke betrokkenheid (Stanton-Salazar, 2011; Teney & Hanquinet, 2012). Een hoog sociaal kapitaal vergroot namelijk de mogelijkheden tot politieke activiteit en dus de kans om politiek betrokken te zijn. Jongeren met een laag sociaal kapitaal zullen dus minder mogelijkheden ervaren om politiek te participeren (Teney & Hanquinet, 2012). Binnen het huidige onderzoek is dan ook de verwachting dat hoe lager het informeel sociaal kapitaal van jongeren, hoe minder politieke participatie.

De laatste factor die politieke activiteit verklaart, is cognitieve betrokkenheid. Dit wil zeggen dat wanneer jongeren meer kennis hebben over politieke systemen en beleidsvorming, de kans groter is dat zij politiek participeren (Lopes et al., 2009). Galston (2001) beschrijft dat politieke kennis een voorspeller is van politieke participatie en dat politieke kennis sterk gerelateerd is aan opleidingsniveau. Dus hoe lager het opleidingsniveau, hoe minder politieke kennis. De invloed van politieke kennis op de mate van participatie geldt niet alleen voor formele participatie, maar ook voor het kijken van nieuws en het praten met anderen over politiek (verborgen participatie) (Galston, 2001). Binnen het huidige onderzoek, ga ik niet dieper in op de daadwerkelijke mate van kennis, maar in welke mate jongeren het gevoel hebben politiek te begrijpen. De verwachting is dat jongeren die het gevoel hebben weinig kennis te bezitten van politiek (gevoel van politieke competentie), minder politiek participeren.

Onderzoeksvragen

Er zijn dus verschillende achtergrondverklaringen voor het feit dat lager opgeleide en kwetsbare jongeren uit de doelgroep minder politiek participeren. Inzicht in deze achtergrondverklaringen draagt mogelijk bij aan het vergroten van de mate van participatie van deze groep jongeren. De hoofdvraag van dit onderzoek luidt als volgt:

- Op welke manier kunnen lager opgeleide en kwetsbare jongeren beter vertegenwoordigd worden bij de vorming van jeugdbeleid?

Het huidige onderzoek bestaat uit drie onderdelen, met elk een aparte methode. Het eerste onderdeel bestaat uit een vragenlijst met daarbij zowel een kwantitatieve als een kwalitatieve analyse. Daarbij zijn de volgende hypothesen opgesteld:

Hypothese 1

- Hoe minder voordelen jongeren inzien van participatie, hoe minder zij politiek participeren

Hypothese 2

- Hoe meer negatieve attitudes jongeren hebben over de politiek en de samenleving, hoe minder zij politiek participeren

Hypothese 3

- Hoe lager het informeel sociaal kapitaal van jongeren, hoe minder politieke participatie

De kwalitatieve analyse biedt (a) inzicht in hoe gevoel van politieke competentie een rol speelt bij de attitudes over participatie, (b) overige motieven die een rol spelen bij de mate van politieke participatie en (c) ideeën over hoe politieke participatie van jongeren vergroot kan worden.

Het tweede onderdeel van het huidige onderzoek bestaat uit interviews met zwerfjongeren. Ook bij dit deel gaat men dieper in op de redenen waarom jongeren niet participeren en op de vraag hoe jongeren denken dat de mate van politieke participatie vergroot kan worden. Het laatste onderdeel vormt een workshop met 15 studenten, waarbij dezelfde vragen behandeld zijn.

Het doel van het huidige onderzoek is aanbevelingen doen over hoe men een heterogene groep kan aanspreken om betrokken te raken bij de vorming van jeugdbeleid. Dit gebeurt op basis van het inzicht dat is verkregen over de motieven en achtergrondverklaringen waarom jongeren niet participeren. De focus ligt op de jongeren die nu vrijwel niet vertegenwoordigd zijn. Deze kennis leidt tot meer inzicht en praktische implicaties over hoe lager opgeleide en kwetsbare jongeren actief gaan participeren bij de vorming van jeugdbeleid, zodat ook hun mening wordt gehoord.

Methode

Vragenlijst

Participanten. Zesennegentig jongeren zijn begonnen aan de vragenlijst en 60.2% heeft de vragenlijst volledig ingevuld. De resulterende steekproef bestond daardoor uit 58 jongeren in de leeftijdscategorie van 18 tot en met 25 jaar met een gemiddelde leeftijd van 20.2 ($SD = 2.2$). Daarvan was 66.7% vrouw en 33.3% man. 28.3% van de jongeren was allochtoon (minimaal één ouder in een ander land geboren dan Nederland). Er waren vijf categorieën voor onderwijsniveau: 35% volgde de entreeopleiding (vooropleiding voor jongeren zonder startkwalificatie), 20% MBO-niveau 2, 3.3% MBO-niveau 3 en 33.3% MBO-niveau 4 en 6.7% anders.

Procedure. Via verschillende kanalen (sociale media, mailcontact en bijwonen bijeenkomsten) zijn MBO-scholen, jongerenwerkers, jongerenwelzijn-organisaties, en de jongeren zelf benaderd. De resultaten waren verzameld aan de hand van een vragenlijst, die via een link online kon worden ingevuld. Op een zo groot mogelijk schaal is de link rondgestuurd en verspreid. Jongeren konden zelf bepalen of zij deel wilden nemen aan het onderzoek. Vijftien respondenten hebben de vragenlijst op papier gemaakt. De data is opgeslagen met behulp van *Qualtrics* (Qualtrics, Provo, UT). Onder de deelnemers werd een cadeaubon ter waarde van 25 euro verloot. Nadat voldoende respondenten de vragenlijst hadden ingevuld, zijn de resultaten naar SPSS (IBM Corp, 2013) getransporteerd, waarmee verdere analyses zijn uitgevoerd. Drieënveertig van de 62 respondenten hebben de open vraag ingevuld. Deze antwoorden zijn getransporteerd naar een tekstbestand voor verdere analyses.

Materiaal kwantitatief. De vragenlijst is samengesteld uit verschillende bronnen, zie Bijlage (Ekman & Amna, 2009; NJR; Stone, 2001; Teney & Hanquinst, 2012). De vragenlijst bestond uit 16 vragen, waarvan een open vraag. Er waren vijf vragen die bestonden uit stellingen, waarbij respondenten op een 4-puntschaal moesten aangeven of zij het hier 1 (*heel erg mee oneens*), 2 (*mee oneens*), 3 (*eens*), of 4 (*heel erg mee eens*) waren. Zes vragen bestonden uit twee antwoordmogelijkheden, namelijk 1(*ja*) of 2 (*nee*). Hierna heb ik de kwantitatieve en kwalitatieve onderdelen apart beschreven.

Openbare politieke participatie. De eerste schaal voor de afhankelijke variabele was openbare participatie en werd gemeten aan de hand van de volgende vraag, waar 1 (*ja*) of 2 (*nee*) op geantwoord kon worden: “Heb je weleens gestemd (Tweede Kamer verkiezing, studentenverkiezing etc.), gedemonstreerd of meegedaan aan een handtekeningenactie?” Aangezien deze schaal uit een item bestond, was factoranalyse niet mogelijk.

Verborgen politieke participatie. De tweede schaal van de afhankelijke variabele was verborgen participatie, gemeten aan de hand van een item met zes stellingen. De stellingen waren achtereenvolgend (a) ik volg het nieuws, (b) ik geef geld aan een goed doel, (c) ik weet niet wat er speelt in Nederland, (d) ik praat met anderen over situaties die spelen in Nederland, (e) ik help weleens een ander zonder daarvoor iets terug te krijgen en (f) ik praat liever niet over onderwerpen die met politiek te maken hebben. Bij elke stelling waren vier antwoordcategorieën mogelijk: 1 (*heel erg mee oneens*), 2 (*mee oneens*), 3 (*mee eens*) en 4 (*heel erg mee eens*). Een principale componenten analyse (PCA) met *varimax rotatie* en een *fixed factor* 1 wees uit dat vier van de zes stellingen (a, c, d, f) een componentenlading hadden hoger dan .67. De overige twee stellingen zijn dus niet meegenomen in de schaal. De totaal verklaarde variantie was 39.61. De cronbach's alpha van deze schaal was .68. Deze vier stellingen vormden samen de schaal Verborgen Participatie. Stelling c en f waren gespiegeld en vervolgens zijn de scores op alle stellingen bij elkaar opgeteld. De som-score vormde de totaalscore op de schaal; hoe hoger de score, hoe meer verborgen politieke participatie.

Voordelen inzien. De variabele voordelen inzien van participatie is gemeten aan de hand van een item, waarbij gevraagd werd: "Wat zouden redenen voor jou kunnen zijn om wel te gaan stemmen, te demonstreren of mee te doen aan een handtekeningactie?" Het item bestond uit zeven stellingen met de antwoordcategorieën: 1 (*heel erg mee oneens*), 2 (*mee oneens*), 3 (*mee eens*) en 4 (*heel erg mee eens*). De stellingen waren achtereenvolgens (a) op deze manier kan ik invloed hebben op beslissingen, (b) ik kan mijn eigen leven en dat van anderen verbeteren, (c) het is leuk, (d) het is leerzaam, (e) het is mijn recht om mijn mening te uiten, (f) ik leer nieuwe mensen kennen en (g) het helpt me om een stage of baan te vinden. Een PCA wees uit dat vijf stellingen (a, b, c, d, e) een componentenlading hadden hoger dan .56. De overige twee stellingen zijn niet meegenomen in de schaal. De totaal verklaarde variantie was 41.79. De cronbach's alpha van deze schaal was .79. De scores per stelling zijn bij elkaar opgeteld en de totaalscore vormde de schaal Voordelen Inzien. Hoe hoger de score, hoe meer voordelen een respondent inzag van politieke participatie.

Negatieve attitudes. De variabele mate van negatieve attitudes over de samenleving en de politiek is gemeten met acht stellingen, namelijk (a) wat ik doe, verandert toch niets, (b) ik heb het gevoel dat ik invloed kan uitoefenen op mijn omgeving, (c) het nieuws op TV, in de krant of op websites als nu.nl vertellen altijd de waarheid, (d) politiek is saai, (e) politici schenken geen aandacht aan iemand zoals ik, (f) politici komen afspraken niet na, (g) in Nederland heeft iedereen gelijke kansen, en (h) politiek is belangrijk. Elke stelling had de volgende antwoordcategorieën: 1 (*heel erg mee oneens*), 2 (*mee oneens*), 3 (*mee eens*) en 4

(*heel erg mee eens*). PCA met *varimax* rotatie met een *fixed factor* 1 wees uit dat zes stellingen (a, d, e, f, g, h) een componentenlading hadden hoger dan .60. De totaal verklaarde variantie was 39.95 met een cronbach's alpha van .79. Deze zes stellingen vormden samen de schaal Negatieve Attitudes. Vervolgens zijn twee stellingen (g, h) gespiegeld. Vervolgens zijn de scores op de stellingen bij elkaar opgeteld voor een totaal score op Negatieve Attitudes. Een hoge score op deze schaal betekende een hoge mate van negatieve attitudes over de politiek en de samenleving.

Informeel sociaal kapitaal. De variabele informeel sociaal kapitaal, is gemeten aan de hand van negen stellingen, namelijk (a) ik kan bijna alles tegen mijn familie zeggen, (b) ik heb het gevoel dat mijn familie mij niet begrijpt, (c) mijn familie vraagt me hoe het gaat op school, (d) ik kan met vrienden over moeilijke onderwerpen praten, (e) ik zie mijn vrienden minder dan ik zou willen, (f) ik kan mijn vrienden vertrouwen, (g) mensen uit de buurt kennen mij goed, (h) in mijn woonplaats helpen mensen elkaar en (i) ik voel mij geen Nederlander. Er waren steeds vier antwoordcategorieën mogelijk, namelijk 1 (*heel erg mee oneens*), 2 (*mee oneens*), 3 (*mee eens*) en 4 (*heel erg mee eens*). De PCA met *varimax* rotatie werd uitgevoerd met een *fixed factor* van 1. Zes stellingen (a, c, d, f, g en h) laadden op een component met een componentenlading tussen de .57 en .82. De totaal verklaarde variantie was 33.37 met een cronbach's alpha van .76. Deze zes stellingen vormden de schaal Informeel Sociaal Kapitaal. De score per stelling is bij elkaar opgeteld, waardoor een totaalscore gevormd werd: hoe hoger de score, hoe meer informeel sociaal kapitaal.

Materiaal kwalitatief. Het materiaal van het kwalitatieve deel van de vragenlijst bestond uit verschillende onderdelen. Respondenten gaven antwoord op de vraag: "Wat zou er moeten gebeuren, zodat jij meer invloed kunt uitoefenen op jouw omgeving?" Dit vormde het eerste onderdeel van het kwalitatieve deel. Het tweede onderdeel werd gevormd door antwoorden op stellingen die niet meegenomen konden worden bij de kwantitatieve analyses. Deze stellingen zijn namelijk enkel ingevuld door respondenten die *niet* openbaar participeerden. Er waren steeds vier antwoordcategorieën mogelijk, namelijk 1 (*heel erg mee eens*), 2 (*mee eens*), 3 (*mee oneens*) en 4 (*heel erg mee oneens*). Gevoel van politieke competentie is opgebouwd aan de hand van drie stellingen: (a) ik weet niet hoe ik moet meedoen of beginnen, (b) ik weet niet op wie ik wil stemmen of waarover ik wil demonstreren en (c) ik begrijp niks van politiek. Daarnaast konden respondenten nog bij drie stellingen aangeven in welke mate de stelling een reden was om niet te participeren. De stellingen waren: (a) daar heb ik geen tijd voor, (b) ik vind politiek niet interessant en (c) niemand anders doet het. Om meer diepgaand inzicht te verkrijgen over hoe respondenten

meer gaan participeren zijn de stellingen van de variabele Voordelen Inzien (zie kwantitatief) ook meegenomen in de kwalitatieve analyses. Dit is het laatste onderdeel dat is meegenomen bij de kwalitatieve analyses.

Data-analyse kwantitatief. Alle analyses zijn voor beide schalen van politieke participatie apart uitgevoerd. De antwoordcategorie (*anders*) bij de variabele onderwijsniveau is niet meegenomen in verdere analyses, omdat daarvan niet is gespecificeerd wat deze categorie precies betekende voor de respondent. Er is eerst bekeken tussen welke variabelen een verband bestaat. Het Chi-kwadraat is berekend voor openbare participatie en geslacht, leeftijd, afkomst, onderwijsniveau, Voordelen Inzien, Negatieve Attitudes en Informeel Sociaal Kapitaal. De relatie tussen geslacht en afkomst met Verborgene Participatie is onderzocht met behulp van een *independent-samples* t-test. De relatie tussen onderwijs niveau en Verborgene Participatie is onderzocht met behulp van een univariate variantieanalyse. Met behulp van een correlatietabel is gekeken of Verborgene Participatie correleerde met leeftijd, Voordelen Inzien, Negatieve Attitudes en Informeel Sociaal Kapitaal. Vervolgens zijn de variabelen geanalyseerd met behulp van regressie analyse. De schaal openbare participatie is geanalyseerd met logistische regressie, waarbij Voordelen Inzien, Negatieve Attitudes en Informeel Sociaal Kapitaal zijn meegenomen als onafhankelijke variabelen en onderwijsniveau en afkomst als controlevariabelen. Onderwijsniveau en afkomst zijn meegenomen, omdat uit eerdere analyses bleek dat deze variabelen invloed hadden op de mate van openbare participatie. De schaal Verborgene Participatie is geanalyseerd met behulp van een multiple lineaire regressie, waarbij Voordelen Inzien, Negatieve Attitudes en Informeel Sociaal Kapitaal zijn meegenomen als onafhankelijke variabelen.

Data-analyse kwalitatief. De kwalitatieve analyses zijn uitgevoerd met behulp van Word (Microsoft Corporation, 2010) en een som-tabel uitgevoerd vanuit SPSS (IBM Corp, 2013). Alle antwoorden op de open vraag werden gesorteerd op onderwerp. Alle irrelevante informatie werd gewist. Daarna werd de tekst opgedeeld in fragmenten en deze fragmenten zijn gelabeld middels een trefwoord. Als laatste werden de fragmenten met daarin de antwoorden van de respondenten samen herschreven tot een samenvattende tekst. De antwoorden op de verschillende stellingen om wel of niet te participeren en gevoel van politieke competentie zijn geanalyseerd met behulp van een som-tabel. In deze tabel werd de som-score weergegeven per stelling. De stelling met de hoogste som-score werd het vaakst en het sterkst als reden gegeven om wel of niet te participeren. Deze resultaten zijn vergeleken met de samenvattende tekst van de antwoorden op de open vraag.

Interviews

Participanten. De totale steekproef van het tweede deel van het huidige onderzoek bestond uit vijf zwerfjongeren (een meisje en vier jongens) in de leeftijdscategorie van 18 tot en met 27 jaar. Verdere achtergrondinformatie over de respondenten is niet bekend.

Procedure. De zwerfjongeren zijn persoonlijk benaderd gedurende een inloopmiddag van een welzijnsorganisatie. De kwalitatieve data is verzameld aan de hand van gesprekken van ongeveer 15 minuten, waarbij hun motieven om wel of niet te participeren onderzocht werden. Jongeren kregen een kleine presentie voor deelname. Het gesprek begon met een korte introductie, waarbij de onderzoeker zichzelf voorstelde, uitleg gaf over het onderzoek en politieke participatie en het verloop van het gesprek doorsprak. Vervolgens werden verschillende punten rondom politieke participatie besproken. Gedurende de individuele gesprekken zijn aantekeningen gemaakt en deze zijn later uitgewerkt met behulp van Word.

Materiaal. Vooraf waren de volgende punten opgesteld die besproken zouden worden tijdens de gesprekken: (a) zijn er situaties binnen je omgeving, die op dit moment spelen, die je zou willen veranderen?, (b) zo ja, welke aanpak zou je gebruiken om dit te veranderen?, (c) heb je weleens gestemd of gedemonstreerd of op een andere manier geprobeerd invloed uit te oefenen?, (d) waarom wel of waarom niet, (e) op welke manier zou je invloed uit willen oefenen op beslissingen die over jou gemaakt worden. Daarnaast werd ingespeeld op onderwerpen die de jongeren tijdens het gesprek aankaartten.

Data-analyse. De uitgewerkte aantekeningen zijn geanalyseerd aan de hand van labels. De totale tekst is opgedeeld in fragmenten die hetzelfde onderwerp omvatten en vervolgens zijn deze fragmenten gelabeld. Zo heb ik bekeken of de respondenten soortgelijke antwoorden hebben gegeven. Er is gekeken naar overlap tussen de labels van het kwalitatieve deel van de vragenlijst en de workshop.

Workshop

Participanten. De steekproef van het derde onderdeel van het huidige onderzoek bestond uit 15 studenten uit dezelfde klas van een entree-opleiding (zeven meisjes en acht jongens). De leeftijd varieerde van 17 tot en met 22 jaar. Deze respondenten hadden geen startkwalificatie (HAVO of MBO-2 diploma) en volgden daarom eerst een entree-opleiding, om toegelaten te worden tot verder beroepsonderwijs. Ongeveer 75% van de steekproef was van allochtone afkomst.

Procedure. De studenten zijn benaderd tijdens een les burgerschap via de leerkracht. De totale duur van de workshop was ongeveer 60 minuten. De workshop werd gestart met een introductie van de onderzoeker, waarbij de onderzoeker zichzelf en het doel van het

onderzoek introduceerde. Daarnaast werd ook een korte uitleg gegeven over politieke participatie en het recht op participatie vanuit het Kinderrechtenverdrag. Vervolgens zijn verschillende onderwerpen aan de hand van stellingen besproken met de studenten, waarbij onderzocht werd welke motieven de studenten hadden om wel of niet politiek te participeren. De stellingen werden gepresenteerd en de studenten moesten een standpunt innemen door aan een bepaalde kant van het lokaal te gaan staan. Vervolgens werd aan hen gevraagd het standpunt te onderbouwen. Het was niet mogelijk om de workshop op te nemen of om aantekeningen te maken. Gelijk na de workshop zijn de antwoorden van de respondenten verwerkt met behulp van Word.

Materiaal. De volgende stellingen zijn behandeld tijdens de workshop: (a) ik heb weleens gestemd, gedemonstreerd of op een andere manier mijn mening laten horen aan beleidsmakers, (b) ik vind het belangrijk om op de hoogte te zijn van wat er speelt in Nederland. Bijvoorbeeld door het nieuws te volgen of met anderen te praten over maatschappelijke problemen, (c) ik maak me weleens zorgen over Nederland en de wereld, (d) de minister-president en de Tweede kamer maken de juiste beslissingen voor mij en (e) ik zou zelf graag een keer in een bestuur zitten en de beslissingen nemen. De studenten konden aangeven of ze het eens of oneens waren met de stellingen. Vervolgens werd gevraagd of studenten hun keuze konden toelichten met vragen als: “waarom heb je dit wel of niet gedaan”, “waarom vind je dit wel of niet belangrijk?” en “wat zou er moeten gebeuren om jouw mening te veranderen?”.

Data-analyse. De uitgewerkte aantekeningen van de workshop zijn gesorteerd op onderwerp en alle irrelevante informatie werd gewist. De onderwerpen zijn gelabeld. Vervolgens is gekeken of deze labels overeenkomsten hadden met de labels vanuit de interviews en het kwalitatieve deel van de vragenlijst.

Resultaten

Kwantitatieve deel vragenlijst

In Tabel 1 zijn de resultaten van de Chi-kwadraat en de *Pearson* correlaties te zien. Een *independent-samples* t-test is uitgevoerd om het effect van geslacht en afkomst op verborgen participatie te onderzoeken. Er bleek geen significant verschil te zijn tussen jongens ($M = 11.89$, $SD = 2.42$) en meisjes ($M = 11.03$, $SD = 1.96$) wat betreft verborgen participatie ($t(51) = 1.39$, $p = .17$, 95% CI [-0.38, 2.10]). Er bleek ook geen significant verschil te zijn tussen allochtone ($M = 10.63$, $SD = 1.54$) en autochtone ($M = 11.62$, $SD = 2.31$) respondenten, wat betreft Verborgen Participatie ($t(51) = 1.57$, $p = 0.12$, 95% CI [-0.27, 2.27]). Een *general linear model* (univariate) wees uit dat onderwijsniveau ook geen

significante relatie had met Verborgen Participatie ($F(3, 49) = 2.62, p = .61$). De lineaire regressie analyse met Verborgen Participatie als afhankelijke variabele gaf een R^2 van 0.35 ($F(3, 48) = 8.52, p < 0.00$).

Tabel 1

Samenhang tussen politieke participatie en onafhankelijke variabelen

	Openbare participatie	Verborgen participatie
	χ^2	r
Geslacht	.25	
Leeftijd	.06	.07
Afkomst	.01*	
Onderwijsniveau	.00**	
Voordelen inzien	.07	.47**
Negatieve attitude	.18	-.37**
Sociaal kapitaal: informeel	.31	.40**

Note. * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Hypothese 1. Uit de logistische regressie bleek dat Voordelen Inzien van participatie een significante relatie had met Openbare Participatie ($OR = 0.57, p = .03, 95\% CI [0.34, 0.95]$), namelijk hoe minder voordelen een respondent inzag van participatie, hoe minder openbare participatie. Uit de lineaire regressie bleek dat Voordelen Inzien ook een significante relatie had met Verborgen Participatie ($b^* = 0.29, t = 2.27, p = .03, 95\% CI [0.03, 0.41]$). De relatie was positief, dus hoe minder voordelen werden ingezien van participatie, hoe minder verborgen participatie. Op basis van de resultaten werd hypothese 1 dus aangenomen.

Hypothese 2. Logistische regressie liet zien dat Openbare Participatie geen significante relatie met Negatieve Attitudes had ($OR = 1.49, p = .23, 95\% CI [0.77, 2.86]$). Negatieve Attitudes bleek wel significant met Verborgen Participatie, na uitvoering van een lineaire regressie analyse ($b^* = -0.31, t = -2.65, p = .01, 95\% CI [-0.77, -0.10]$). De relatie was negatief: hoe meer negatieve attitudes, hoe minder verborgen participatie. Hypothese 2 kon ik dus deels aannemen.

Hypothese 3. De logistische regressie analyse wees uit dat Informeel Sociaal Kapitaal niet significant was met Openbare Participatie ($OR = 1.65, p = .47, 95\% CI [0.42, 6.56]$). Uit de lineaire regressie bleek dat Verborgen Participatie wel een significante relatie met Informeel Sociaal Kapitaal had, namelijk positief ($b^* = 0.26, t = 2.03, p = .05, 95\% CI [0.00,$

0.41]). Dus hoe meer informeel sociaal kapitaal een respondent had, hoe meer hij of zij verborgen participeerde. Hypothese 3 kon ik dus ook deels aannemen.

Kwalitatieve deel vragenlijst

De open-vraag luidde als volgt: “Wat zou er moeten gebeuren om te zorgen dat jij meer invloed kunt uitoefenen op jouw omgeving?”. De antwoorden zijn verdeeld onder vijf labels: meer gelegenheid om mijn mening te laten horen, zelf meer initiatief nemen, terugkoppeling krijgen over wat er gedaan wordt met mijn mening, meer informatie en hulp krijgen bij het participeren. Sommige antwoorden konden ingedeeld worden bij meerdere categorieën. Meer gelegenheid ging over dat jongeren niet wisten waar zij hun mening konden laten horen en dat zij mogelijkheden wilden om invloed uit te kunnen oefenen. Zelf meer initiatief nemen ging over antwoorden waaruit bleek, dat jongeren vonden dat zij zelf iets konden ondernemen om meer invloed uit te oefenen. Het label terugkoppeling krijgen ging over dat respondenten wilden zien dat er iets gedaan werd met hun mening, dat hun mening ook daadwerkelijk meetelde. Meer informatie ging over dat veel jongeren vonden dat, doordat zij politiek niet begrepen of te weinig informatie hadden over politiek, zij zich niet competent genoeg voelden om invloed uit te oefenen. Het laatste label is hulp krijgen. Hierbij paste antwoorden waaruit naar voren kwam, dat respondenten hulp wilden bij het participeren.

Politieke competentie. Ruim een derde van de jongeren gaf aan dat ze meer informatie wilden over politiek, omdat ze het vaak niet begrepen. Dit was te zien aan antwoorden als “ik moet meer informatie hebben, hierdoor kan ik mijn omgeving laten zien dat ik weet wat ik doe” (vrouw, 19), “als er meer informatie over vrij kwam, snapte ik misschien wat meer” (man, 23) en “ik ben niet zo bekend met politiek dus ik heb niet echt een idee hoe ik dit zou kunnen doen. Ook omdat er verder ook niet ergens informatie te vinden valt” (vrouw, 19). Daarnaast geeft 18.6% aan dat zij informatievoorlichtingen willen krijgen over politiek en participatie.

Redenen voor non-participatie. Naast de antwoorden op de open-vraag zijn ook de stellingen met betrekking tot redenen om wel of niet te participeren meegenomen in de kwalitatieve analyses. De minst vaak gegeven redenen om *niet* politiek te participeren gingen over gevoel van politieke competentie. Respondenten leken dus wel te weten hoe ze moesten stemmen en op wie ze wilden stemmen of waarover ze wilden demonstreren, volgens deze stellingen. Daarnaast wezen de stellingen uit dat de meest vaak gegeven reden om niet openbaar te participeren was (a) politiek is niet interessant. Daarna volgde (b) wat ik doe, verandert toch niks en (c) daar heb ik geen tijd voor.

Vergroten van politieke participatie. De belangrijkste reden om *wel* openbaar te participeren was voor de respondenten “het is mijn recht op mijn mening te uiten”. Daarnaast waren belangrijke redenen om te participeren (a) op deze manier kan ik invloed hebben op beslissingen, (b) het is leerzaam en (c) ik kan mijn eigen leven en dat van anderen verbeteren. Ongeveer 25% gaf aan dat ze meer gelegenheid wilden om te participeren. Dat wilde zeggen: mogelijkheden om hun mening te laten horen door in gesprek te gaan met verschillende mensen en bijeenkomsten bij te wonen, waar jongeren kunnen praten over belangrijke onderwerpen. Dit was af te leiden aan antwoorden als “ik ben vrijwilliger in de kerk, hier zou ik meer willen praten over belangrijke onderwerpen” (man, 22) en “om invloed uit te kunnen oefenen, moet daar wel gelegenheid voor zijn” (meisje, 18). Er kwam naar voren dat jongeren ook daadwerkelijk invloed willen hebben als zij participeren. Dit was te zien aan antwoorden op de open-vraag als “ervoor zorgen dat er meer wordt geluisterd naar jongeren”(vrouw, 21) en “dat er letterlijk naar mij geluisterd wordt en niet omdat het moet om even te laten zien dat ze goed bezig zijn”(vrouw, 26). 23.26% van de jongeren gaf aan dat zij zelf meer initiatief zouden moeten nemen om hun mening te laten horen en zo meer invloed uit kunnen oefenen. Dit was te zien aan antwoorden als: “mezelf meer verdiepen en daarnaast zelf initiatief tonen” (vrouw, 23), “ik zou zelf meer initiatief moeten nemen hierin” (vrouw, 18) en “iets oprichten, mensen meer vertellen over hoe ze zichzelf kunnen laten horen, hoe ze dingen kunnen aanpakken”(man, 20). Twee respondenten gaven aan dat ze graag hulp wilden bij het participeren (“ik moet mezelf laten zien en anderen moeten mij hierbij helpen” (vrouw, 18).

Interviews

Redenen voor non-participatie. De belangrijkste reden voor deze jongeren om niet te participeren was, dat zij het idee hadden dat hun mening niet gehoord werd. Ze wisten niet *waar* zij hun mening konden geven en als ze dat wel wisten en hun mening ook gaven, werd er in hun ogen niet naar geluisterd. Daarnaast hadden ze geen vertrouwen in de politiek. Dit bleek uit reacties als “ik ben te vaak aan het lijntje gehouden om nog te vertrouwen op overheden en organisaties” (man, 20). Drie van de vijf geïnterviewde gaf aan dat zij vonden dat politici afspraken niet nakomen. Een van de geïnterviewde gaf aan dat zijn leven momenteel draait om overleven en dat hij geen tijd en energie heeft om zich bezig te houden met politiek.

Vergroten van politieke participatie. De vaakst gegeven reden om meer te gaan participeren was voor deze jongeren dat ze wilden zien dat het ook daadwerkelijk invloed heeft, als zij hun mening laten horen. Die invloed moest volgens hen zichtbaar worden door het zien van gewenste verandering. Daarnaast was de houding van de ander belangrijk. “Een

beleidsmaker moet afspraken nakomen, een open houding hebben en met dezelfde intentie aan tafel zitten als wij” (jongens, 21 en 26). Deze jongens gaven tevens aan dat zij een vergoeding wilden krijgen voor participatie.

Workshop

Redenen voor non-participatie. Alle deelnemers hadden nog nooit gestemd, gedemonstreerd of een handtekeningenactie opgezet. Als reden hiervoor werd genoemd dat politiek participeren geen verandering tot stand brengt. Dit was af te leiden aan reacties als “wat ik doe, maakt toch niks uit” (vrouw, 19) en “in je eentje kun je toch niks veranderen” (man, 17). Op de stelling of het belangrijk is om op de hoogte te zijn van wat er speelt in Nederland zijn de meningen verdeeld. Een meisje (17) vertelde dat het haar niet interesseert, omdat wat zich in de politiek en het nieuws afspeelt, niet relevant is voor haar eigen leven. Een jongen (17) zei dat hij het wel belangrijk vindt, omdat hij dan op de hoogte is als er iets ergs gebeurt. De meeste studenten maakten zich zorgen over wat er speelt in Nederland, bijvoorbeeld over de huidige arbeidsmarkt en het vinden van een stage.

Vergroten politieke participatie. Ongeveer een derde van de 15 studenten zou wel naar de stembus gaan als ze zouden zien dat hun mening invloed heeft en dus verandering teweeg brengt. De studenten van de entree-opleidingen gaven aan dat de school een belangrijke rol speelt bij het aankaarten van problemen die spelen in het dagelijks leven.

Discussie

Het doel van het huidige onderzoek is aanbevelingen doen over hoe men een meer heterogene groep jongeren kan aanspreken om betrokken te raken bij de vorming van jeugdbeleid. Dit gebeurt op basis van het inzicht dat is verkregen over de motieven en achtergrondverklaringen waarom jongeren wel of niet participeren. Deze aanbevelingen zijn van belang, omdat de actief participerende jongeren een kleine, homogene groep vormen. Het huidige onderzoek combineert kwantitatieve en kwalitatieve resultaten.

Ten eerste hebben leeftijd, geslacht en afkomst geen invloed op de mate van politieke participatie. Binnen de specifieke doelgroep van laag opgeleide jongeren speelt onderwijsniveau alsnog een rol bij de mate van politieke participatie: hoe hoger het niveau, hoe meer jongeren openbaar participeren. Men kan dus stellen dat zelfs binnen de groep laagopgeleide jongeren, verschillen zitten met betrekking tot mate van politieke participatie, beïnvloed door onderwijsniveau. Ten tweede blijkt het inzien van de voordelen van participatie de mate van politieke participatie te vergroten. Dat het hun recht is om hun mening te uiten, wijzen jongeren aan als belangrijkste voordeel van participatie. Ten derde zorgen negatieve attitudes over de politiek en de samenleving ervoor dat jongeren minder het

nieuws volgen, praten met anderen over situaties die spelen in Nederland en toenadering zoeken tot openbare politieke participatie (verborgen participatie). Jongeren hebben weinig vertrouwen in de politiek, vinden politici onbetrouwbaar, geloven niet dat politici naar hen luisteren en dat hun stem meetelt. Ten vierde, zorgt een groter informeel sociaal kapitaal voor meer verborgen participatie. Jongeren vinden het belangrijk dat zij ook daadwerkelijk verandering zien als zij hun mening uiten, maar vinden dat zij ook zelf meer initiatief zouden kunnen nemen om hun mening te laten horen. Het gevoel van politieke competentie lijkt geen belangrijke reden voor jongeren voor non-participatie gekeken naar de antwoorden op stellingen. Uit de antwoorden op de open vraag blijkt echter dat een groot deel van de jongeren meer informatie wil over hoe politiek en besluitvorming werkt, om te kunnen participeren. Ze geven aan dat politiek begrijpelijk moet zijn en dat ze meer willen weten over verschillende standpunten. Als laatste, blijkt dat veel jongeren niet weten *waar* zij kunnen participeren en meer gelegenheid willen om hun mening te laten horen.

De gevonden resultaten uit het huidige onderzoek kunnen vergeleken worden met bestaande literatuur. Kam en Palmer (2008) beschrijven in hun artikel dat de veronderstelling dat onderwijsniveau de mate van politieke participatie *veroorzaakt* mogelijk niet klopt. Zij stellen dat dezelfde factoren die schoolniveau beïnvloeden, zoals gezinsklimaat en persoonlijke vaardigheden, ook politieke participatie bepalen. Ze concluderen dat de mate van politieke participatie mogelijk al eerder bepaald wordt door socialiserende factoren gedurende de kindertijd en adolescentie. Binnen het huidige onderzoek is geen relatie gevonden tussen verborgen participatie en onderwijsniveau. Kam en Palmer (2008) richten zich echter enkel op formele politieke activiteiten (openbare participatie). Dit zou de discrepantie tussen het onderzoek van Kam en Palmer (2008) en het huidige onderzoek kunnen verklaren. Voordelen inzien van participatie is gerelateerd aan de mate van politieke participatie. Dit sluit aan bij de bevindingen van het artikel van Lopes et al. (2009). Het huidige onderzoek ondersteunt dus de rationele actor theorie. Uit alle onderdelen van het huidige onderzoek, zowel kwantitatief als kwalitatief, blijkt dat jongeren weinig vertrouwen hebben in de politiek, politici onbetrouwbaar vinden en geloven dat ze niet naar hen geluisteren. Dit komt overeen met de bevindingen vanuit de literatuur (CBS, 2015; Henn et al., 2005; Henn et al., 2002; Lopes et al., 2009). De artikelen van Stanton-Salazar (2011) en Teney en Hanquinet (2012) sluiten aan bij de bevinding dat sociaal kapitaal van de mate van (verborgen) participatie vergroot. Een groot deel van de jongeren wenst meer gelegenheid om hun mening te uiten. Het zou zo kunnen zijn dat door een beperkte mate van sociaal kapitaal, jongeren minder gelegenheid ervaren om te participeren.

Kortom, het huidige onderzoek biedt inzicht over wat er moet gebeuren om te zorgen dat alle jongeren hun stem kunnen geven bij de vorming van jeugdbeleid. De hoofdvraag kan ik hiermee beantwoorden. Ten eerste is het belangrijk dat jongeren meer mogelijkheden krijgen om te participeren en daar ook de voordelen van leren inzien. Uit de resultaten blijkt namelijk dat lager opgeleide en kwetsbare jongeren meer gelegenheid willen en dat meer voordelen inzien van participatie bijdraagt aan de mate van participatie. Daarnaast is het van belang dat beleidsmakers de jongeren opzoeken in hun eigen omgeving en dat initiators van projecten die jongeren betrekken, meer promoten bij deze specifieke doelgroep. De bestaande participatie-initiatieven lijken deze groep jongeren namelijk niet te bereiken, mogelijk door hun beperkte sociaal kapitaal. Men kan dus ook inzetten op versterking van relaties met familie, vrienden en buurtbewoners om het sociaal kapitaal van jongeren te versterken, om zo politieke participatie te vergroten. De resultaten laten namelijk zien dat het informeel sociaal kapitaal een rol speelt bij de mate van (verborgen) politieke participatie.

Daarnaast moeten kinderen en jongeren van alle onderwijsniveaus in aanraking komen met onderwerpen als politiek en participatie (Kam & Palmer, 2008). Jongeren geven namelijk aan dat zij meer informatie nodig hebben over politiek en het proces van beleidsvorming, om genoeg zelfvertrouwen te hebben om politiek te participeren. Aangezien onderwijsniveau zelfs binnen deze specifieke doelgroep nog invloed heeft op de mate van participatie, is het van belang dat deze informatieverstrekking op alle niveaus plaatsvindt. Informatie over de politiek en beleidsvorming moet verstrekt worden op een manier, waarop het voor jongeren begrijpelijk is. Ook gaat het om bewustwording dat elke mening meetelt en dat iedereen het recht heeft om gehoord te worden. Dat zijn namelijk de twee belangrijkste redenen voor jongeren om *wel* te participeren. Op deze manier leren jongeren tevens de voordelen inzien van participatie, waardoor zij meer gaan participeren. De jongeren geven aan dat hier een belangrijke rol voor de school is weggelegd, maar dat zij zelf ook meer initiatief kunnen nemen. Ook moet men negatieve attitudes over de politiek en de samenleving van jongeren wegnemen. Dit vormt namelijk een belemmerende factor voor participatie. Dit kan onder andere door transparant te handelen (open zijn over intenties), afspraken nakomen en ook daadwerkelijk iets te doen met de mening van jongeren. Zo kan een beleidsmaker jongeren het gevoel geven dat er naar hen geluisterd wordt en dit vermindert de negatieve attitudes. Participatie is dus ook een middel om negatieve attitudes weg te nemen en kan dus een zichzelf versterkend effect hebben.

Dit onderzoek kent een aantal limitaties. Ten eerste zijn niet alle factoren die invloed hebben op politieke participatie meegenomen, bijvoorbeeld ouderfactoren (Kam & Palmer,

2008). Dit omdat het door tijd- en ethische beperkingen niet mogelijk was om gegevens van ouders te verzamelen. Er zijn echter al meerdere onderzoeken gedaan naar het effect van de thuissituatie op politieke participatie van jongeren (Kam & Palmer, 2008). Het lijkt dus niet noodzakelijk om deze nogmaals te onderzoeken binnen het huidige onderzoek. Daarnaast zijn er methodologische beperkingen van de vragenlijst. Zo is openbare participatie vastgesteld met een enkele vraag. Dit beperkt de betrouwbaarheid en validiteit van deze variabele. Binnen het huidige onderzoek is echter wel inzicht verkregen over verborgen participatie en dit kan indirect ook inzicht bieden over openbare participatie. Verborgen participatie is namelijk een belangrijke voorspeller van openbare participatie (Ekman & Amna, 2009). Mogelijk zou bij verder onderzoek een uitgebreidere vragenlijst afgenomen kunnen worden om meer inzicht te krijgen in de factoren die van invloed zijn op openbare participatie. Als laatste is het aantal respondenten beperkt, waardoor het huidige onderzoek een beperkte power heeft. Men zou het huidige onderzoek nogmaals kunnen uitvoeren met een grotere steekproef om ook kleinere effecten te onderzoeken.

Concluderend kan men stellen dat onze samenleving nog een aantal stappen moet ondernemen om participatie van een heterogene groep jongeren te bewerkstelligen. De inzichten uit het huidige onderzoek laten zien welke stappen dit zijn. Lager opgeleide jongeren geven aan dat zij meer initiatief moeten nemen en dat ze bereid zijn te leren over politiek en het proces van beleidsvorming. Daarnaast is het taak van de beleidsmaker om naar kwetsbare jongeren toe te gaan en ze met de juiste houding te benaderen om vertrouwen te winnen. Het recht op participatie vanuit het Kinderrechtenverdrag en de plicht vanuit de overheid om jongeren te raadplegen bieden de stok achter de deur om te zorgen dat iedere jongere zijn stem kan laten horen binnen het proces van beleidsvorming. Inzichten uit het huidige onderzoek ondersteunen hierbij.

Referenties

- Bakker, K., Fraanje, C., Goudema, P., Mooij, T., Pannebakker, M., Van der Ploeg, J. . . . Van der Zwaard, J. (1999). *Kwetsbaar en competent: Sociale participatie van kwetsbare jeugd*. Utrecht: Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In: J. Richardson (red.), *Handbook of theory and research for the sociology of education*. New York: Greenwood Press
- Bovens, M. & Wille, A. (2010). The education gap in participation and it's political consequences. *Acta Politica*, 45, 393-422.
- Camino, L. & Zeldin, S. (2002). From periphery to center: Pathways for youth Civic Engagement in the Day-To-Day Life of Communities. *Applied Developmental Science*, 6, 213-220. [Doi:10.1207/S1532480XADS0604_8](https://doi.org/10.1207/S1532480XADS0604_8)
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2015). Armoede en sociale uitsluiting. Den-Haag.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2013). *CBS Statline- Beoordeling politiek en democratie*. geraadpleegd op 7 juni 2016, van [http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=71720ned&D1=6-15&D2=a&D3=\(1-11\)-l&VW=T](http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=71720ned&D1=6-15&D2=a&D3=(1-11)-l&VW=T)
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2009). *CBS Statline - Politieke participatie*. Geraadpleegd op 7 juni 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=60028&D1=5-43,55-59&D2=0-15&D3=a&VW=T>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2006). *CBS Statline - Politieke en sociale participatie*. Geraadpleegd op 7 juni 2016, van <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=71721ned&D1=a&D2=a&VW=T>
- Checkoway, B.N. (2010). What is youth participation? *Children and Youth Review*, 33, 340-345. [doi:10.1016/j.childyouth.2010.09.017](https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2010.09.017)
- Checkoway, B.N. & Gutierrez, L.M. (2006). Youth participation and community change. *Journal of Community Practice*, 14, 1-9. [doi:10.1300/J125v14n01_01](https://doi.org/10.1300/J125v14n01_01)
- Ekman, J. & Amna, E. (2012). Political participation and civic engagement: Towards a new typology. *Human Affairs*, 22, 283-300. [doi:10.2478/s13374-012-0024-1](https://doi.org/10.2478/s13374-012-0024-1)
- Galston, W.A. (2001). Political knowledge, political engagement and civic education. *Annual Review of Political Science*, 4, 217-234. [doi:10.1146/annurev.polisci.4.1.217](https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.4.1.217)
- Hart, R.A. (2008). Stepping back from 'the ladder': Reflections on a model of participatory work with children. In: Reid, A., Jensen, B.B., Nickel, J. & Simovska, V. (eds), *Participation and learning*. New-York: Springer.

- Head, B.W. (2010). Why not ask them? Mapping and promoting youth participation. *Children and Youth Services Review, 33*, 541-547. doi:10.1016/j.chilyouth.2010.05.015
- Henn, M., Weinstein, M. & Forrest, S. (2005). Uninterested youth? Young people's attitudes towards party politics in Britain. *Political Studies, 53*, 556-578. doi:10.1111/j.1467-9248.2005.00544.x
- Henn, M., Weinstein, M. & Wring, D. (2002). A generation apart? Youth and political participation in Britain. *British Journal of Politics and International Relations, 4*, 167-192. doi:10.1111/1467-856X.t01-1-00001
- IBM Corp (2013). IBM SPSS Statistics for Windows, Version 22.0. Armonk, NY: IBM Corp.
- Jarret, R.L., Sullivan, P.J. & Watkins, N.D. (2005). Developing social capital through participation in organized youth programs: Qualitative insights from three programs. *Journal of Community Psychology, 33*, 41-55. doi:10.1002/jcop.20038
- Kam, C.D. & Palmer, C.L. (2008). Reconsidering the effects of education on political participation. *The Journal of Politics, 70*, 612-631. doi:10.1017/S0022381608080651
- Lopes, J., Benton, T. & Cleaver, E. (2009). Young people's intended civic and political participation: does education matter? *Journal of Youth Studies, 12*, 1-20. doi:10.1080/13676260802191920
- De Kinderombudsman (2015). Nederland stevig op de vingers getikt door VN-Kinderrechtencomité. Geraadpleegd van: <http://www.dekinderombudsman.nl/70/ouders-professionals/nieuws/nederland-stevig-op-de-vingers-getikt-door-vn-kinderrechtencomite/?id=535>
- Mcbride, A.M., Sherraden, M.S. & Pritzker, S. (2006). Civic engagement among low-income and low-wealth families: In their words. *Family Relations, 55*, 152-162.
- O'toole, T., Lister, M., Marsh, D., Jones, S. & McDonagh, A. (2010). Tuning out or left out? Participation and non-participation among young people. *Contemporary Politics, 9*, 45-61, doi:10.1080/1356977032000072477
- Qualtrics (2016). Provo, UT, USA. <http://www.qualtrics.com>
- Save the Children (2005). *Practice standards in children's participation*. Londen: Save the Children UK.
- Save the Children (n.d.). *Children in politics: A collection of 11 inspiring, motivating, and suggestive case studies on children's engagement in governance*. Londen: Save the Children UK.
- Save the Children (2010). *Speaking out, being heard*. Londen: Save the Children UK.

- Schmeets, H. & Van Beuningen, J. (2014). Discrepancies in sociaal kapitaal van bevolkingsgroepen. Den-Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Shier, H. (2001). Pathways to participation: Openings, opportunities and obligations. *Children & Society*, 15, 107-117. doi:10.1002/CHI.617
- Stanton-Salazar, R.D. (2011). A social capital framework for the study of institutional agents and their role in the empowerment of low-status students and youth. *Youth & Society*, 43, 1066-1109. doi:10.1177/0044118X10382877
- Steketee, M., Mak, J., Van der Graaf, P. & Huygen, A. (2005). *Jeugdparticipatiebeleid: wat levert het op?* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Teney, C. & Hanquinet, L. (2012). High political participation, high social capital? A relational analysis of youth social capital and political participation, *Social Science Research*. doi:10.1016/j.ssresearch. 2012.03.012
- Vandenbroucke, M., Braam, H., Gilsing, R., Steketee, M. Tierolf, B., Rutjes, L. . . Sarti, A. (2010). *De staat van jeugdparticipatie in Nederland vanuit het perspectief van gemeenten*. Utrecht: Verwey-Jonker instituut, Amsterdam: Stichting Alexander.
- Vermeulen, S. & Teller, M. (2010). *Participatie van kinderen en jongeren in armoede*. Brussel: Unicef.

BIJLAGE. Vragenlijst

Wist je dat in het Internationale Verdrag van de Kinderrechten staat dat elke jongere zijn mening mag laten horen bij beslissingen die zijn of haar leven bepalen. Toch gebeurt dit nog heel weinig! Deze vragenlijst gaat over hoe jij meer invloed kan krijgen op beslissingen die jouw leven veranderen. Onder alle deelnemers wordt een cadeaubon verloten t.w.v. 25 euro!

1. Geslacht?**2. Leeftijd?****3. Wat voor onderwijs volg je?**

- Entreeopleiding
- MBO niveau 2
- MBO niveau 3
- MBO niveau 4
- Anders

4.a. In welk land ben je geboren?

- Nederland
- Ander land, namelijk..

b. Is een van je ouders in een ander land geboren?

- Nee
- Ja, namelijk..

5. In welke mate ben je gelovig?

- Gelovig
- Niet gelovig
- Weet ik niet
- Wil ik niet zeggen

6. Wat doe je buiten schooltijd?

- Bijbaan
- Sport
- Andere vereniging
- Vrijwilligerswerk
- Overig
- Niks

7. Heb je weleens gestemd (Tweede Kamer verkiezing, scholierenverkiezing etc.), gedemonstreerd of meegedaan aan een handtekeningenactie?

- Ja
- Nee

8. a. Zo ja, heeft iemand je geholpen bij het stemmen, demonstreren of de handtekeningenactie, of ervoor gezorgd dat je mee hebt gedaan?

- Ja
- Nee

b. Zo ja, wie was deze persoon? Je mag meerdere hokjes aankruisen

- Familie
- Leeftijdsgenoot
- Een volwassene van school of uit de buurt
- Overig

9. In welke mate was het volgende een van je redenen om niet te stemmen, te demonstreren of mee te doen aan een handtekeningenactie?*a. Daar heb ik geen tijd voor*

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

b. Ik weet niet hoe dat ik moet meedoen of moet beginnen

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

c. Ik weet niet op wie ik wil stemmen, of waarover ik wil demonstreren

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

d. Ik vind politiek niet interessant

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

e. Wat ik doe, verandert toch niets

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

f. Niemand anders doet het

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

g. Ik begrijp niks van politiek

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

10. Wat zouden redenen voor jou kunnen zijn om wel te gaan stemmen, te demonstreren of mee te doen aan een handtekeningenactie?

a. *Op deze manier kan ik invloed hebben op beslissingen*

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

b. *Ik kan mijn eigen leven en dat van anderen verbeteren*

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

c. *Het is leuk*

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

d. *Het is leerzaam*

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

e. *Het is mijn recht om mijn mening te uiten*

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

f. *Het helpt me om een stage of baan te vinden*

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

g. *Ik leer nieuwe mensen kennen*

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

11. In hoeverre ben je het eens met de volgende stellingen?

a. *Ik kijk het nieuws, bijvoorbeeld via nu.nl, Facebook of tv*

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

b. Ik geef geld aan een goed doel

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

c. Ik weet niet wat er speel in Nederland

- Heel eerg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

d. Ik praat met anderen over situatie die spelen in Nederland

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

e. Ik help een ander zonder daarvoor iets terug te krijgen

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

f. Ik praat liever niet over onderwerpen die met politiek te maken hebben

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

12. a. Weet je wie je om hulp kunt vragen bij problemen?

- Ja
- Nee

b. Word je ook geholpen als je hulp vraagt?

- Ja
- Nee

13.a. Heb je ooit hulp gevraagd aan de overheid, als de gemeente of politie?

- Ja
- Nee

b. Heb je het idee dat je geholpen wordt of geholpen zou worden door de overheid, als gemeente en politie?

- Ja
- Nee

14. In hoeverre ben je het eens met de volgende stellingen

a. Ik kan alles tegen mijn familie zeggen

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

b. Ik heb het gevoel dat mijn familie mij niet begrijpt

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

c. Mijn familie vraagt me hoe het gaat op school

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

e. Ik kan met vrienden over moeilijke onderwerpen praten

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

f. Ik zie mijn vrienden minder dan ik zou willen

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

g. Ik kan mijn vrienden vertrouwen

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

h. Mensen uit de buurt kennen mij goed

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

i. In mijn woonplaats helpen mensen elkaar

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

j. Ik voel mij geen Nederlander

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

15. In hoeverre ben je het eens met de volgende stellingen

a. Ik heb het gevoel dat ik invloed kan uitoefenen op mijn omgeving

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

b. Het nieuws op TV, in de krant of op websites als nu.nl vertellen altijd de waarheid

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

c. Politiek is saai

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

d. Politici schenken geen aandacht aan iemand zoals ik

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

e. Politici komen afspraken niet na

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

f. In Nederland heeft iedereen gelijke kansen

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

h. Politiek is belangrijk

- Heel erg mee eens
- Mee eens
- Oneens
- Heel erg mee oneens

16. Wat zou er moeten gebeuren om te zorgen dat jij meer invloed kunt uitoefenen op jouw omgeving?

Heel erg bedankt voor je hulp!

Wil je kans maken op de cadeaubon? Volg onderstaande link en vul je email in!

https://qtrial2016q2az1.qualtrics.com/SE/?SID=SV_0xPz2mqkE0rdpIx